

2026-02-10
S2026/00227 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag till Socialstyrelsen att ta fram metodstöd till hälso- och sjukvården i arbetet med att förebygga, bedöma och hantera patienters risk för att skada andra

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram metodstöd till hälso- och sjukvården i arbetet med att förebygga, bedöma och hantera patienters risk för att skada andra.

När uppdraget utförs ska Socialstyrelsen föra dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från berörda myndigheter, däribland Inspektionen för vård och omsorg, Kriminalvården, Polismyndigheten, Rättsmedicinalverket och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.

Socialstyrelsen ska därutöver föra dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från andra berörda aktörer såsom Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), regioner, kommuner, professionsföreningar, patient-, brukar- och anhörigorganisationer och organisationer inom det civila samhället.

Socialstyrelsen ska vidare föra dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från Delegationen för att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (S2025:A)

Socialstyrelsen ska senast den 10 juni 2026 respektive den 10 juni 2027 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Den delredovisning som ska lämnas senast den 10 juni 2026 ska innehålla en plan för uppdragets genomförande.

Socialstyrelsen ska senast den 10 juni 2028 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Slutredovisningen ska innehålla förslag på fortsatta behov av utvecklingsinsatser inom området med fokus på hur Socialstyrelsen kan stödja ett sådant fortsatt utvecklingsarbete.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2026 använda 4 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2026 uppförda anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri, anslagsposten 3 Till Kammarkollegiets disposition.

Medlen utbetalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2026.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2027 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Skälen för regeringens beslut

De fruktansvärda händelser som inträffat under julhelgen 2025, där flera kvinnor dödades och skadats av för dem okända gärningspersoner, aktualiserar frågor kring samhällets möjlighet att förebygga och förhindra våldsdåd. I arbetet med att förebygga, bedöma och hantera risker för att personer ska skada andra har hälso- och sjukvården, i synnerhet den specialiserade psykiatriska vården, en viktig roll.

I många länder, inklusive i Sverige görs inom hälso- och sjukvården, i synnerhet inom den specialiserade psykiatriska vården, bedömningar av enskilda patienters farlighet för andra. Syftet med sådana bedömningar är att försöka förhindra eventuella framtida våldshandlingar. Dessa bedömningar är förknippade med vissa utmaningar bl.a. när det gäller träffsäkerhet, riskvärdering och evidens. Det kan dock konstateras att det finns riskbedömningsinstrument inom psykiatrin för att predicera våld i samhället som har en måttlig till god prediktiv förmåga (se bl.a. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering [S2025/00252]).

Även mer nyanserade och praktiska bedömningar, genom personcentrerade och preventionsinriktade samtalsmetoder med fokus på förståelse, gemensam planering och aktiva skyddsåtgärder kan, vid sidan av riskbedömningsinstrument, bidra till att förebygga, bedöma och hantera dessa risker. Trots detta finns det indikationer på att riskbedömningar inte görs rutinmässigt och i tillräckligt stor utsträckning samt att gärningspersonernas våldsutövande inte upptäcks och att frågor om våld sällan ställs, vilket bl.a. har konstaterats av Socialstyrelsen i arbetet med skade- och dödsfallsutredningar (se t.ex. S2026/00156).

Regeringen genomför omfattande reformer och stora satsningar för att stärka och utveckla insatserna för psykisk hälsa och suicidprevention. Inom ramen för arbetet avsätter regeringen sammanlagt ca 5,4 miljarder kronor under 2026 för att stödja utvecklingen inom området. Arbetet inbegriper bl.a. riktade medel till kommuner och regioner och det civila samhällets organisationer samt uppdrag till berörda myndigheter.

I januari 2026 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra nationella utvecklingsinsatser för att stärka den specialiserade psykiatriska vården för vuxna med särskilt fokus på ökad vårdkapacitet (S2026/00095). Inom uppdraget avsätter regeringen drygt 1,5 miljarder kronor till regionerna under 2026 för att utveckla vuxenpsykiatri, bl.a. genom att öka vårdkapaciteten och antalet vårdplatser och förstärka och utveckla de akutpsykiatriska verksamheterna, såväl psykiatriska akutmottagningar som mobila arbetssätt.

Vidare avsätter regeringen under 2026 över 1,3 miljarder kronor genom en överenskommelse mellan staten och SKR inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2025/00159) som bl.a. innehåller riktade medel till regioner och kommuner för att utveckla vården för personer med komplexa behov med fokus på psykiatrisk heldygnsvård och tvångsvård och samordnade insatser för personer med samsjuklighet.

Därutöver avsätter regeringen 400 miljoner kronor under 2026 för att utveckla den regionala primärvårdens arbete med psykisk ohälsa (S2025/00397, S2025/02147). Regeringen avsätter även 150 miljoner kronor under 2026 till regionerna för utveckling av den prehospitla akutsjukvården för patienter med psykisk ohälsa (S2025/02147). Vidare har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra insatser för att stärka och utveckla

den psykiatriska tvångsvården och den rättspsykiatriska vården (S2024/01004).

Regeringen har även vidtagit flera insatser för att förbättra informationsdelningen mellan vissa myndigheter, så att dessa aktörer kan dela information bl.a. för att förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet. och utreda brott (se bl.a. prop. 2024/25:180, bet 2025/26:KU6, rskr. 2025/26:24). Regeringen har även beslutat att tillsätta ett råd för kvinnofrid. i syfte att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (SB2026/00118). Rådet ska stärka förutsättningarna för ett systematiserat och utvecklat arbete.

Regeringens insatser bedöms komma att successivt stärka och utveckla arbetet för att förbättra omhändertagandet av personer med psykisk ohälsa och skapa förutsättningar för ett utvecklat arbete på myndigheter och i regioner och kommuner i dessa frågor. Samtidigt kan det konstateras att fortsatta insatser och utvecklade arbetssätt är nödvändiga. Detta inte minst för att stödja hälso- och sjukvården i arbetet med att förebygga, bedöma och hantera patienters risk för att skada andra.

I det arbetet finns det bl.a. behov av att öka kunskapen hos yrkesverksamma i hälso- och sjukvården om effektiva arbetssätt och metoder, stärka stödet till samverkan mellan bl.a. hälso- och sjukvården och socialtjänsten och rättsvårdande myndigheter och genomföra åtgärder för att sprida kunskap om och ge stöd till implementering av befintliga regelverk och bästa tillgängliga kunskap. Det finns också behov av ett stärkt och utvecklat nationellt verksamhetsnära stöd till hälso- och sjukvården i detta arbete, i nära samverkan med övriga berörda aktörer.

Socialstyrelsen ges mot den bakgrunden det här uppdraget.

Närmare om uppdraget

Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen genomföra insatser för att stärka och utveckla stödet till hälso- och sjukvården i arbetet med att förebygga, bedöma och hantera patienters risk för att skada andra.

I uppdraget ingår bl.a. att

- ge tydlig vägledning till yrkesverksamma i hälso- och sjukvården genom att ta fram kunskaps- och metodstöd och genomföra andra kunskaps-

- höjande insatser för att förebygga, bedöma och hantera dessa risker, inbegripet insatser för att utveckla vård och behandling,
- ta fram metodstöd och genomföra kunskapshöjande insatser om riskbedömningar inom ramen för pågående uppdrag att uppdatera och ta fram nationella riktlinjer inom området psykisk hälsa och suicid-prevention,
 - genomföra insatser för att utveckla stöd för ledning och styrning inom hälso- och sjukvården i dessa frågor, t.ex. genom kollegiala samråd eller centrala funktioner för bedömning, rådgivning och genomförande av så kallade ”second opinions”,
 - genomföra insatser för att stödja hälso- och sjukvården i arbetet med att utveckla samverkan med berörda aktörer i dessa frågor, i synnerhet socialtjänsten och rättsvårdande myndigheter,
 - genomföra insatser för att bidra till spridning och implementering av framtagen kunskap,
 - inrätta och stödja ett nationellt forum för att på ett verksamhetsnära sätt stärka och stödja hälso- och sjukvårdens arbete med att förebygga, bedöma och hantera patienters risk för att skada andra, och
 - lämna förslag på fortsatta behov av utvecklingsinsatser inom området med fokus på hur Socialstyrelsen kan stödja ett sådant fortsatt utvecklingsarbete.

När uppdraget utförs ska Socialstyrelsen verka för att insatserna samordnas med övriga pågående initiativ inom området, bl.a. uppdraget att genomföra insatser för att stärka och utveckla den psykiatriska tvångsvården och den rättspsykiatriska vården (S2024/01004), uppdraget att stärka och utveckla arbetet med tillståndsprövning för skjutvapen (Ju2025/00426) och arbetet med skador till följd av brister i säkerheten enligt patientsäkerhetslagen (2010:659).

Vidare ska Socialstyrelsens arbete med skade- och dödsfallsutredningar samt myndighetens uppdrag som hör samman med arbetet med att förebygga, upptäcka och motverka mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, prostitution och människohandel, hedersrelaterat våld och förtryck, sexuellt våld och våld mot barn genomgående uppmärksammas.

Förslag på fortsatta utvecklingsinsatser inom området med fokus på hur Socialstyrelsen kan stödja ett sådant nationellt utvecklingsarbete ska vara ändamålsenliga och kostnadseffektiva, rymmas inom befintliga ekonomiska

ramar inom det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg uppförda anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri och ta hänsyn till berörda myndigheters och andra aktörers samlade administrativa börda.

Vid genomförandet av uppdraget ska jämställdhetsperspektivet, särskilt det jämställdhetspolitiska delmålen om jämställd hälsa och att mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och utnyttjande i prostitution och människohandel ska upphöra samt att hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra beaktas. Vidare ska, barnrättsperspektivet, funktionshindersperspektivet och anhörigperspektivet, inbegripet stödet till barn som anhöriga, genomgående tas tillvara.

På regeringens vägnar

Camilla Waltersson Grönvall

Andrea Larsson

Kopia till

Justitiedepartementet/DÅ, INS, KRIM

Socialdepartementet/SOF, SL

Finansdepartementet/BA, K, SFÖ

Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM

Förvaltningsavdelningen/EKA

riksdagens socialutskott

Inspektionen för vård och omsorg

Kriminalvården

Polismyndigheten

Rättsmedicinalverket

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Delegationen för att genomföra en reform för mer samordnade,

behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet

(S2025:A)